

KAMU KURUMU İLE OTEL YÖNETİCİLERİNİN SERBEST ZAMAN ALGILAMASI VE DEĞERLENDİRMESİNE YÖNELİK BİR KARŞILAŞTIRMA

Şirvan Şen DEMİR¹

Betül YEŞİLTEPE²

Mahmut DEMİR³

ÖZ

Bu çalışmanın amacı otel yöneticileri ile kamu kurumu yöneticilerinin serbest zaman değerlendirme ve algılamalarının karşılaştırılmasını analiz etmektir. Muğla’da 77’si otel yöneticisi ve 54’ü kamu kurumu yöneticisi olmak üzere toplam 131 katılımcıdan yüz yüze görüşme yöntemi ile veriler toplanmıştır. Çalışmada yapısal ve yakınsak geçerlik sağlandıktan sonra analiz üç aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk olarak iki grup arasında serbest zaman algılamalarındaki farklılığı ortaya koymak için t testi yapılmıştır. İkinci aşamada değişkenlerin faktör yapısının belirlemek için faktör analiz ve üçüncü aşamada bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenler üzerindeki etkisini belirlemek için regresyon analizi yapılmıştır. Her iki grup için yapısal geçerlik de desteklenmiştir. Her iki grup için serbest zaman algılamalarına yönelik farklılıklar t testi ve regresyon analizi ile de desteklenmiştir. Sonuçta, 8 bağımsız değişkenden 6’sının bağımlı değişkenler üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisinin olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Anahtar sözcükler: serbest zaman değerlendirmesi, serbest zaman algılaması, otel yöneticileri, kamu kurumu yöneticileri

THE COMPARISON OF LEISURE TIME EVALUATION AND PERCEPTIONS OF HOTEL MANAGERS AND PUBLIC INSTITUTIONS’ MANAGERS

ABSTRACT

The purpose of this study was to analyze the comparison of leisure time evaluation and perceptions of hotel managers and public institutions’ managers. Through conducting a face-to-face interview, a total of 131 questionnaires were collected from hotel managers (77 participants) and public institutions’ managers (54 participants) in Muğla. The analysis of the study was conducted in three phases, after the structural and convergent validity. The first, t test was used to examine the difference of the leisure time perceptions between two groups. Second, factor analysis was used to examine the underlying factor structure and third, regression analysis was used to examine the effect of independent variables on dependent variables. Structural validity also was supported separately for both groups. The differences of leisure time perceptions between two groups are supported by a t test and regression analysis. As a result, it was found that the 6 of 8 independent variables had significantly and positive influence on dependent variables.

Keywords: The leisure time evaluation, the leisure time perceptions, hotel managers, public institutions’ managers

¹ Yrd. Doç. Dr., Süleyman Demirel Ün., Eğirdir Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu sirvansendemir@gmail.com

² Yüksek Lisans, Muğla Ün., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği ABD. betulyesiltepe@yahoo.com

³ Doç. Dr., Süleyman Demirel Ün., Eğirdir Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu mdemir1@gmail.com

GİRİŞ

Sanayileşme süreciyle birlikte gelişmeye başlayan bilgi ve teknoloji kullanımı, bireylerin iş yaşamında daha verimli çalışmasına da önemli katkı sağlamış ve günlük çalışma sürelerini de etkilemiştir. Günlük yaklaşık on altı saat çalıştırılan işgörenlerin çalışma saatlerinin azalması sonucunda iş dışı zamanlarının artması ve iyileşen çalışma koşulları ve yaşam standartlarının yükselmesiyle serbest zaman etkinlikleri de önem kazanmaya başlamıştır. Modern yönetim anlayışıyla, çalışana verilen önem artmış, yıllık izinler, ücretli izinler, dini ve milli bayramlar, evlilik, nişan vb önemli gün kutlamaları serbest zamanı arttıran unsurlar haline gelmişlerdir.

Serbest zaman, genel olarak kişinin çalışma saatleri dışında kalan, fizyolojik ve biyolojik gereksinimlerini karşılaması ve diğer görevlerini yerine getirdikten sonra geriye kalan, özgür ve bağımsız olarak harcayabildiği zaman olarak ifade edilmektedir (Demir vd., 2012). Samdahl (1991) da benzer bir yaklaşımla serbest zamanı bir tür özgürlük olarak nitelendirmiş ve bireyin bütün zorunluluklarından kurtulduğu, gönüllü ve istekli olarak etkinlikte bulunduğu bir yaşam dilimi olarak ifade etmektedir. Serbest zaman etkinliklerinde istek, gönüllülük, bireye özgü durum söz konusu olması nedeniyle, bu zamanın nasıl değerlendirileceğine ilişkin kararlar çeşitli durumlardan etkilenmektedir (Demir vd., 2012). Yapılan araştırmalar bir insanın günde ortalama olarak; on saat çalıştığını, dört saatini ev işi ve çocuk bakımı gibi diğer işlere ayırdığını ve en az sekiz saatini de uyuyarak geçirdiğini, geriye sadece bir-iki saati kaldığını göstermektedir (Martin, 2012). Bu da serbest zamanın ne kadar değerli olduğunu, dolayısıyla bu zamanın etkin ve verimli bir şekilde değerlendirmenin oldukça önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Günümüzde insanların serbest zamanlarında gerçekleştirdikleri etkinliklerin eğitim düzeyleri, meslekleri, medeni durumları ve gelir durumlarıyla yakından ilişkili olduğunu ortaya koyan araştırmalarda aile yaşamının da önemli bir etken olarak değerlendirildiği görülmektedir (Cropley ve Purvis, 2003; Siegenthaler ve O'Dell, 2000). Yılmaz (1989), serbest zamanın değerlendirilme biçim ve niteliğinin, bireysel ve toplumsal işlevlerin gerçekleştirilmesinde önemli oranda belirleyici olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla etkili ve verimli şekilde değerlendirilmeyen bu zaman, toplum ve birey için zarar verici bir boyuta geçebilir. Aileler için de büyük önem taşıyan serbest zaman etkinlikleri, çiftlerin sosyal paylaşımlarda bulunarak birbirine bağlanmasını ve evlilikte doyuma ulaşmada katkı sağlayabilmektedir. Buna karşın, çocuklu ve ebeveynlerin çalıştığı aile yapısında serbest zaman darlığı ortaya çıkmakta ve bu zamandaki değerlendirilebilecek etkinlikler azalabilmektedir.

ALAN YAZIN TARAMASI

İnsan yaşamında zaman kavramı, çalışma zamanı ve çalışma dışı zaman olarak iki gruba ayrılmıştır. Çalışma dışı zaman da kendi içerisinde; fizyolojik gereksinimler (uyku, yemek, temizlik vb), çalışma dışı zorunluluklar (ev işleri, ailesel görevler, bahçe işleri, alışveriş vb) ve serbest zaman olarak değerlendirilmektedir (Tel, 2007; Yılmaz, 1989). Serbest zaman, genel olarak temel gereksinimler için belirli kısıtlamalardan özgürlüğe geçme, zorluktan kurtulma, işten ve belirli sosyal sorumluluklar yerine getirildikten sonra kalan yaşam dilimini ifade etmektedir (Demir vd., 2012; Torkildsen, 1999; Hemingway, 1996). Bireyin çalışma/iş saatleri dışında, uykuda geçen, işe gidip gelme ve zorunlu gereksinimleri için (kişisel bakım,

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 39

Kasım – Aralık 2013

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırğız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

yemek gereksinimi gibi) harcadığı zamanın dışında kalan ve istediği gibi kullanabileceği zaman olarak (Kır, 2007:311) ifade edilen serbest zaman kavramı, genel zaman içinde bir bölümü oluşturmaktadır (Demir vd., 2012). Goodin ve arkadaşları (2005) genel zamanı sınıflandırarak yaptıkları açıklamada; birinci durum, iş yaşamında harcanan zamanı, ikinci durum evde yapılan işlere (yemek yapma, çocuk bakımı, temizlik, alış-veriş vb) ayrılan zamanı, üçüncü durum da kişisel bakım (yemek, uyumak, kendine bakmak vb) için ayrılan zamanı kapsamaktadır. Bu kategorideki zamanların bir zorunluluk olduğunu ve bu üç durum dışında kalan zamanın da serbest zaman olduğunu belirtmektedir.

“Serbest zaman” ve “boş zaman” kavramları aynı anlamda kullanılmasına karşın temelde bu iki kavram arasında farklılıkların olduğu bir gerçektir. Boş zaman, aktif olarak bir etkinlikte bulunulmayan zaman aralığı olarak serbest zamanın içinde bir bölüm şeklinde görülmekte ve Juniu (2000)’nun serbest zamanın “kültür yaratıcı” (diğer bireylerle etkileşim ve iletişim içinde olmak) etkinlikler içerdiği, bunun yanında boş zamanın ise “kültür tüketici” özellik taşıdığı yönündeki tespiti bu durumu desteklemektedir. Serbest zaman, özünde farklı niyetleri maskeleyici bir özelliğe sahip olarak bireysel ve toplumsal içeriğinin yanında, kurumsal, iktisadi, politik ve ideolojik boyutlar taşımakta (Aytaç, 2004) ve bu durumu nedeniyle “boş zaman” kavramından farklı algılanmaktadır (Demir vd., 2012). Aytaç (2004) serbest zamanın tüketimci kapitalizm için hayati bir pazar olarak gösterildiğini ve kapitalizmin hedefinin serbest zaman olduğunu vurgulamaktadır. Diğer yandan Hemingway (1996) serbest zamanın bireyin kontrolünden çıkarak bir gereksinimmiş gibi zorunlu etkinlikler alanına dönüştürüldüğünden bozulduğunu ve giderek tüketimci bir karaktere büründüğünü öne sürmektedir.

Serbest zaman konusu çocuk, genç, yetişkin ve yaşlılar gibi geniş bir kitleyi ilgilendirmektedir. Bu sebeple sadece bireyler için değil, aynı zamanda toplumlar için de büyük önem taşıyan bir konudur. Kültürün yozlaşmadan gelecek kuşaklara aktarılmasında, sağlıklı, mutlu, bilinçli bireyler yetişmesinde serbest zamanın etkin, verimli ve doğru bir şekilde kullanılması büyük önem taşımaktadır (Özdağ vd., 2009). Serbest zamanı değerlendirme, sahip olunan bu zaman aralığında gerçekleştirilen etkinlikleri ifade etmektedir (Kılbaş, 1995). Serbest zaman etkinliklerinin niteliğini açıklayan Uluslararası Serbest Zamanları İnceleme Grubu, bu kapsamdaki etkinliği kişinin özgür iradesiyle gerçekleştirebileceği dinlenme, eğlenme, bilgi veya becerilerini geliştirme, toplum yaşamına gönüllü olarak katılma gibi uğraşlar olarak tanımlamaktadır (Tezcan,1994).

Dumazedier, serbest zaman değerlendirme etkinlik alanlarını, fiziksel, sanatsal, pratik işler, entelektüel ve toplumsal etkinlikler olarak beş gruba ayırmıştır (Özer vd., 2009). Buna paralel olarak Yılmaz (1989), eleştirel biçimde okumak, nitelikli sanatsal-kültürel etkinliklerde bulunmak, nitelikli müzik dinlemek, etkin spor yapmak, bireysel beceriler kazanmak ve onları geliştirmek için yapılan etkinlikleri olumlu serbest zaman etkinlikleri olarak değerlendirmektedir. Serbest zaman konusunda yapılan bazı araştırmalarda, bu zamanda etkinliklere katılmanın en önemli nedenleri olarak; o anı zevk alarak yaşama, iş yaşamından farklı şeylerle uğraşma, etkileşimsel açıdan yeni deneyimler yaşama, yaratıcılık ve başarıya duygusunu yaşayarak kendini gerçekleştirme, toplumsal yarar sağlama gibi durumları ifade etmek mümkündür (Crandall ve Lewko, 1976). Bununla birlikte serbest zaman etkinliklerine katılma gereksinimleri Pierce (1980)’in ifade ettiği gibi fiziksel ve ruhsal açıdan dinlenme ve

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 39

Kasım – Aralık 2013

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

rahatlama, bireysel tatmin olarak güç ve üstünlük gereksinimi, bir başka açıdan arayış, yenilik ve coşku gereksinimi ve nihayetinde entelektüellik olarak sosyal gereksinimler içinde değerlendirilmektedir.

Serbest zamanı değerlendirme bireyden bireye, toplumdaki topluma göre farklılık göstermektedir. Her birey bu zamanı nasıl değerlendireceğine kendi karar vermesine rağmen bu kararı alırken bireyi etkileyen ve etki derecesi de bireyden bireye değişen faktörler bulunmaktadır (Demir ve Demir, 2006). Serbest zamanın değerlendirilmesini sosyo-demografik özellikler (yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi, yerleşim yeri), ekonomik faktörler (gelir, meslek), toplumsal faktörler (kültür, aile, etkileşim grupları, sosyal sınıflar, değerler) ve teknoloji ve kitle iletişimindeki gelişmeler etkilemektedir (Karaküçük, 1999; Tel, 2007). Bununla birlikte serbest zaman etkinlikleri kültürel özelliklerden ve aktarımlardan etkilenmektedir (Haller vd., 2012). İnsanların, düğün, eğlence, sanat, müzik, sportif etkinlikleri birbirinden farklılık göstermekte ve kültürlerinin izini taşıırken, teknolojideki ve kitle iletişimindeki gelişmeler de bireylerin boş zamanlarına etki etmektedir (Haller vd., 2012; Tel, 2007). Radyo, televizyon, dergi, kitap, internet olanakları sayesinde bilgilere anında ulaşma olanağının gelişmesi nedeniyle kitle iletişim araçları bir konu hakkında karar vermede de etkili unsurlar olmuşlardır (Tel, 2007). Dahası kitle iletişim araçlarının günlük yaşam ve serbest zaman içindeki etkinliklere hükmedecek düzeye geldiği savunulmaktadır (Aytaç, 2004). Özellikle televizyon ve internet gündelik hayatta başka etkinlik yapılmasını azaltıcı etkiye sahiptir.

Yapılan araştırmalar çiftlerin eğitim düzeylerinin yükselmesiyle serbest zaman yaratma ve serbest zamanı kişisel gelişime katkı sağlayacak yönde kullandıkları tespit edilmiştir (Lee ve Bhargava, 2004). Eğitim düzeyi ile bireylerin serbest zaman etkinliklerine katılma arasında da önemli bir ilişki bulunmaktadır (Sakai, 2010). Eğitim düzeyi arttıkça kültürel ve turistik etkinliklere katılma istekleri de artmaktadır (Bahar ve Kozak, 2005). Bununla beraber yerleşim yeri, yaşanılan yer ve ortam gerek fiziki çevre gerekse sosyal çevre şartları yönünden bireyin serbest zaman etkinliklerine katılmasına ve katılma sıklığına etki edebilecek önemli bir faktördür (Demir vd., 2012; Tel, 2007). Yerleşim yerinin kentsel veya kırsal olması o yerdeki etkinliklerin çeşitliliği ve niteliğini etkilemekte ve büyük kentlerde sosyal ve kültürel etkinlikler kırsal kesimdekilere göre oldukça çeşitlilik göstermektedir (Kaya ve Tatal, 2005).

Serbest zamanın olumlu bir biçimde değerlendirilmesi belli oranda ekonomik yeterlilik gerektirmektedir (Yılmaz, 1989). Çünkü harcanabilir gelir, serbest zaman etkinliklerine katılmanın ön koşulu olarak görülmektedir (Armstrong ve Mok, 1995). Bu ön koşulu gerçekleştirmek çoğunlukla kişinin mesleği ile ilgilidir. Örneğin, turizm hareketlerine, yüksek gelir getiren meslek gruplarında çalışan bireylerin, alt gelir grubundaki kişilerden daha sık katıldıkları bilinmektedir (Bahar ve Kozak, 2005). Diğer yandan, Ailelerin serbest zaman etkinliklerine katılma kararları çocuk sayısı ve yaşı, eşlerin çalışma durumu, meslekleri ve yaşadıkları yer ve çevre gibi etkenler tarafından belirlenmektedir (Mattingly ve Blanchi, 2003; Sullivan, 1996). Bununla birlikte bireylerin katılabilecekleri serbest zaman etkinliklerinin düzenlenmesinde organizasyonel açıdan yeterli olanakların da bulunması gerekmektedir. Ailelerin serbest zaman etkinliklerini etkileyen bu faktörler çiftlerin seçecekleri etkinliğin niteliğine de etki etmektedir. Örneğin, bebek veya küçük çocuk sahibi olan aileler turizm hareketlerine daha az katılmayı tercih etmektedir. Oysa ki, ulaşım

araçlarının ve ağının gelişmesi, tur operatörleri ve konaklama işletmelerinin çocuk sahibi ailelere uyguladıkları kolaylıklar, bu tür ailelerin algısını değiştirmiş bu durum da son yıllarda çocuklu ailelerin ve zamanı kısıtlı çiftlerin paket turlara ilgisini arttırmıştır (Çuhadar, 2006; Kozak vd., 2000). Sosyal ve kültürel açıdan organizasyon çeşitleri ve sayısının fazlalığı kadar bireyleri tatmin edici nitelikte olması, bireylerin serbest zaman etkinliklerine katılmada önemli bir rol oynayabilmektedir (Demir vd.,2012; Lee ve Bhargava, 2004).

Serbest zamanı değerlendirme, evli çiftler/eşler açısından farklı bir boyut olarak incelenmektedir. Evli çiftlerin, serbest zamanda sosyal ve kültürel etkinliklere katılmalarının birlikte olması nedeniyle bireysel karar alma, yerini ortak karara bırakmaktadır. Özgür ve bağımsız olarak değerlendirilen serbest zaman eş ile alınacak ortak karara dönüştüğünden, bağımlı değerlendirilen zaman olarak dönüşüme uğramaktadır (Mattingly ve Blanche, 2003). Böylece serbest zaman etkinliğine eş ile katılma zorunluluğu, bu zamanın gönüllü olarak değerlendirilme durumunu da zayıflatıcı bir etkiye sahiptir. Bununla beraber, iş hayatında daha aktif rol almaya başlayan kadının yükümlülüklerinin (çalışma, ev işi yapma, çocuk bakma vb) artması nedeniyle serbest zamanının azalması sonucunda çalışan evli çiftlerin serbest zaman dilimlerini ortak bir durumda denk getirmelerini de olumsuz etkilemektedir (Mattingly ve Blanche, 2003; Sevilla vd., 2012; Sullivan, 1996). Bireylerin iş yaşamındaki yoğunluk serbest zaman etkinliklerini değerlendirmede önemli rol oynayabilmektedir. Aşırı yoğunluk pasif dinlenmeye, rahatlık ise aktif bir etkinliğe katılma kararında etkili olabilmektedir.

Bireylerin serbest zamanı değerlendirme gereksinimi her yaş grubuna göre farklılık göstermekte ve serbest zaman içinde sosyal ve kültürel etkinliklere katılma davranışının yaş ile doğrudan ilişkili olduğu belirtilmektedir (Dardis vd., 1994). Genç ve orta yaş grubundaki kişilerin daha çok fiziksel güce dayalı aktif etkinlikler yaparken, bunun yanında ileri yaş grubundaki kişilerin ise pasif nitelikli etkinlikleri tercih ettikleri görülmektedir (Kaya ve Tural, 2005). Böylece her yaş grubunun katılmış olduğu serbest zaman değerlendirme etkinliğinin türü ve sıklığı da değişkenlik göstermektedir (Dardis vd., 1994). Yapılan birçok çalışma cinsiyetin de bireylerin serbest zaman etkinliklerine katılmalarını etkileyen önemli faktörlerden biri olduğunu göstermiştir (Bittman ve Wajcman, 2004; Taniguchi ve Shupe, 2012). Kadınların bu tür etkinliklere yönelmesi ile ilgili tutumları ve tercihleri erkeklerden önemli ölçüde farklılık göstermekte ve kadınların serbest zamanlarında daha çok pasif, ev içi etkinlikleri tercih ederken erkeklerin ise, ev dışı etkinlikleri tercih ettikleri anlaşılmaktadır (Kaya ve Tural, 2005). Yapılan bazı araştırmalarda, medeni durumun bireylerin tutum ve davranışlarında etkili olduğu belirlenmektedir. Örneğin, bekar, evli ya da çocuklu olup olmama gibi aile yapısıyla ilgili özelliklerin bireylerin turizm hareketlerini veya sosyal etkinliklere katılmalarını etkilemektedir (Kozak vd., 2000). Serbest zaman etkinliklerinde demografik faktörler önemli bir belirleyici olmakla beraber bireyin ilgi ve alışkanlıkları daha etkin bir rol oynayabilmektedir.

Çoğu insanlar serbest zamanlarını değerlendirirken aynı şeyleri yapma, benzer mekanlarda bulunma, herkesin okuduğu kitapları okuma ya da filmleri seyretme, kitlesel yönelim içeren markaları tüketme peşinde olduğu ve hatta gösterişçi tüketim ve zenginlik göstergesi olarak içinde bulunduğu sosyal sınıfın, yaşadığı mahallenin ya da iş/okul arkadaşlarının olduğu yerlere gitmenin psikolojik rahatlama duygusunu yaşamaktadır (Aytaç, 2004; Eby, 1998; Fink

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 39

Kasım – Aralık 2013

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

ve Wild, 1995). Öyle ki, serbest zaman değerlendirme etkinlikleri kişinin, farklı düzeylerde güven duygusu kazanmasına, saygınlık ve yaratıcılığını arttırmasına ve kendini gerçekleştirmesine katkı sağlamakta (Köknel,1982), kişilerin psikolojik açıdan rahatlamasına yardımcı olmakta, sosyalleşmeyi ve kişinin düşünme becerilerini de geliştirmektedir (Özer vd., 2009). Serbest zamanın yaratıcı ve olumlu biçimde değerlendirildiğinde birçok zararlı alışkanlık ile iş ve sosyal yaşam stres faktörlerinden uzaklaşmada önemli etki yarattığı ve bireylerin toplumsal statülerini de arttırdığı bir geçektir (Tezcan,1978).

Alan yazından elde edilen bilgiler ışığında çalışmanın hipotezleri oluşturulmuştur. Otel yöneticileri ile kamu kurumu yöneticilerinin serbest zaman değerlendirme kararları üzerinde etkili olduğu varsayılan hipotezler dört ana grupta aşağıdaki şekilde belirlenmiş olup, hipotezlerin test edilmesi, yorum ve değerlendirmeler ile sonuçları izleyen sayfalarda ilgili bölümlerde açıklanmıştır. Oluşturulan hipotezler;

H_{1a}-Kültürel farklılıklar otel yöneticilerinin serbest zaman etkinliklerine katılma kararında etkilidir

H_{1b}-Kültürel farklılıklar kamu kurumu yöneticilerinin serbest zaman etkinliklerine katılma kararında etkilidir

H_{2a}-Organizasyonel yetersizlik otel yöneticilerinin serbest zaman etkinliklerine katılma kararında etkilidir

H_{2b}-Organizasyonel yetersizlik kamu kurumu yöneticilerinin serbest zaman etkinliklerine katılma kararında etkilidir

H_{3a}-İş yoğunluğu otel yöneticilerinin serbest zaman etkinliklerine katılma kararında etkilidir

H_{3b}-İş yoğunluğu kamu kurumu yöneticilerinin serbest zaman etkinliklerine katılma kararında etkilidir

H_{4a}-İlgi ve alışkanlıklar otel yöneticilerinin serbest zaman etkinliklerine katılma kararında etkilidir

H_{4b}-İlgi ve alışkanlıklar kamu kurumu yöneticilerinin serbest zaman etkinliklerine katılma kararında etkilidir

YÖNTEM

Araştırma ölçeği

Alan yazın taramasından elde edilen bilgiler ışığında araştırmacılar tarafından geliştirilen ölçek 3 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin soru ifadeleri (12 adet), ikinci bölümde serbest zaman algılamasına ilişkin soru ifadeleri (18 adet) ve üçüncü bölümde ise serbest zaman etkinliklerine katılma kararlarını etkileyen faktörlere ilişkin soru ifadeleri (15 adet bağımsız değişken ve 4 adet bağımlı değişken) yer almaktadır. İkinci ve üçüncü bölümü oluşturan soru ifadeleri Likert türü 5'li aralıkta (5=kesinlikle katılıyorum... 1=kesinlikle katılmıyorum) şeklinde yapılandırılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçek, geçerlik ve güvenilirlik çalışması amacıyla ön teste tabi tutulmuş ve toplam 32 kişi ile gerçekleştirilen uygulamada sosyal bilimler için kabul edilebilir istatistiksel değerlere ulaşılmıştır.

Veri toplama

Veriler, Muğla ilindeki kamu kurumu yöneticileri ile Muğla ilçelerinde (Bodrum, Fethiye ve Marmaris) bulunan 4 ve 5 yıldızlı otel yöneticilerinden toplanmıştır. Araştırmada katılımcılarla ilgili bazı kısıtlamalar getirilmiş olup; 1) Muğla Bölgesinde kamu kurumu ve otel işletmelerinde yönetici konumunda olanlar çalışan ve 2) bu yöneticilerin aile yapısına sahip olması şeklinde belirlenmiştir. Veri toplama, yöneticilerle yüz yüze görüşme yapılarak anket formu aracılığıyla sağlanmıştır. Veri toplama sürecinde kamu kurumu yöneticilerinin çekincelerini ortadan kaldırmak amacıyla her biri ile ön görüşme yapılarak çalışmanın bilimsel amaçlı olduğu ve Muğla ilindeki tüm kamu kurumu yöneticileri ile görüşme yapılacağı ifade edilmiştir.

Veri analizi

Veriler, PASW istatistik programı (Muğla Ün. lisanslı) ile analiz edilmiştir. Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin veriler yüzdesel olarak tablolar yardımıyla sunulmuştur. Likert türü ikinci ve üçüncü bölüm sorularıyla elde edilen veriler için öncelikle geçerlik ve güvenilirlik analizi yapılmıştır. Sonraki aşamada parça güvenilirliği ve değişkenlerin faktör yapısını belirlemek için faktör analizi, kamu kurumu ve otel yöneticilerinin algılamalarını karşılaştırmak ve hipotezleri test etmek için t testi ve regresyon analizi yapılmıştır. Elde edilen bulgular yorumlanarak aşağıda açıklanmıştır.

BULGULAR

Araştırmada ulaşılan bulgular toplam 131 yöneticiden elde edilen verilerden çıkarılmıştır. Verilerin analizi ve bulgularına ilişkin değerlendirme ve yorumlardan önce katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine yer verilmiştir. Tablo 1’de yer aldığı gibi katılımcıların %59’u otel işletmelerindeki yöneticilerden %41’i ise kamu kurumlarındaki görevli yöneticilerden oluşmaktadır. Yöneticilerin %77’si erkek ve %23’ü kadın, yarısından fazlası 40 yaşından büyük (%52) ve büyük çoğunluğunun (%71) evli olduğu görülmektedir. Kamu kurumu yöneticileri içinde otel yöneticilerine göre evli olanların oranı daha yüksektir.

Tablo 1. Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri

Değişkenler		Genel (n=131)		Otel yöneticileri (n=77; %59)		Kamu kurumu yöneticileri (n=54; %41)	
		n	%	n	%	n	%
Cinsiyet	Kadın	30	23	17	22	13	24
	Erkek	101	77	60	78	41	76
Yaş	< 31	19	14	18	23	1	2
	31-40	32	24	22	29	10	19
	41-50	57	44	23	30	34	62
	>50	23	18	14	18	9	17
Medeni Durum	Evli	93	71	45	59	48	89
	Bekar/çift	20	15	18**	23	2*	4
	Boşanmış	18	14	14	18	4	7
Öğrenim durumu	İlköğretim (ilk ve ortaokul)	5	4	5	6	-	0
	Lise	32	24	32	42	-	0
	Üniversite	94	72	40	52	54	100

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 39

Kasım – Aralık 2013

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

Çocuk durumu	Var	104	79	55	71	49	91
	Yok	27	21	22	29	5	9
Eşin mesleği	Kamu çalışanı	36	27	11	14	25	46
	Özel sektör çalışanı	30	23	28	37	2	4
	Serbest meslek	26	20	23	30	3	6
	Çalışmıyor	39	30	15	19	24	44
Pozisyon	Müdür	59	45	36	47	23	43
	Müdür yardımcısı	34	26	11	14	23	43
	Birim müdürü	38	29	30	39	8	14
Günlük çalışma süresi (resmi)	8 saat	27	21	7	9	20	37
	9-10 saat	50	38	22	29	28	52
	11-12 saat	36	27	34	44	2	4
	13 ve + saat	18	14	14	18	4	7
Aylık gelir (Toplam)	<3000 TL	27	21	12	15	15	28
	3000-3999	35	27	16	21	19	35
	4000-4999	32	24	17	22	15	28
	>5000	37	28	32	42	5	9
Çalışma ve zorunlu ihtiyaçlar dışında kalan zaman (günlük)	0 saat	35	27	28	36	3	6
	1-3 saat	48	37	21	27	17	31
	4-6 saat	36	27	19	25	27	50
	7 saat ve +	12	9	9	12	7	13
Serbest zaman etkinliklerine ayrılan para (aylık TL)	< 100	30	23	10	13	20	37
	101-300	33	25	14	18	19	35
	301-500	24	18	17	22	7	13
	> 500	44	34	36	47	8	15
Serbest zamanlarını kiminle değerlendirdiği	Yalnız	29	22	26	34	3	6
	Aile	68	52	24	31	44	81
	Arkadaş/akraba	34	26	27	35	7	13

* Eşi vefat etmiş olanlar, ** Resmi olarak evli olmayan çiftler

Kamu kurumu yöneticilerinin tamamı üniversite mezunu iken, otel işletmelerindeki yöneticilerin içinde üniversite mezunu olanların oranı %52'dir. Katılımcıların %79'u çocuk sahibidir. Katılımcıların eşlerine ilişkin meslek değerlendirmesinde, her iki grup arasında farklı dağılım olduğu görülmektedir. Katılımcıların %45'i işletme/kurumu müdürü, %26'sı müdür yardımcısı ve %29'u birim müdürü olarak görev yapmaktadır. Bunların yalnızca %21'i günlük 8 saat çalışma süresine sahip iken diğerlerinin 8 saat üzerinde çalıştıkları görülmektedir. Tablo 1 incelendiğinde otel işletmelerindeki yöneticilerin kamu kurumu yöneticilerinden daha yüksek aylık gelire sahip olduğu, buna karşın kamu kurumu yöneticilerinin daha fazla serbest zamana sahip olduğu anlaşılmaktadır. Otel işletmeleri yöneticileri serbest zaman etkinliklerine daha fazla para ayırmaktadır. Kamu kurumu yöneticilerinin %81'i serbest zamanı aile ile birlikte değerlendirirken otel işletmeleri yöneticilerinin ancak %31'inin aile ile birlikte serbest zaman etkinliklerine katıldıkları görülmektedir.

Araştırmanın geçerli ve güvenilir bir yapıya sahip olduğu verilerin analizinden anlaşılmaktadır. Her iki grup için yapılan analizlerde otel işletmeleri yöneticileri için genel $\alpha=0.87$ ve $p<.001$; kamu kurumu yöneticileri için genel $\alpha=0.81$ ve $p<.001$ olarak gerçekleşmiştir. Diğer istatistiksel değerlendirme ve sonuçlar faktör analizi ve regresyon analizi bölümlerinde açıklanmaktadır. Çalışmada katılımcıların sosyo-demografik

özelliklerine ilişkin durum tespitinin ardından serbest zaman etkinliklerine ilişkin algılamalarının karşılaştırmalı bir şekilde ortaya konulması gerekmektedir. Bu bölümde öncelikle her iki gruptan elde edilen veriler t testi ile analiz edilerek katılımcıların serbest zaman etkinlikleri konusundaki algılamalarında farklılık olup olmadığı ortaya konulmuştur.

Otel işletmeleri ile kamu kurumu yöneticilerinin serbest zaman kavramını “evde geçirilen dinlenme zamanı” şeklinde algılamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu [$t_{(131)}=5.04$ $p < .001$] otel yöneticilerinin serbest zamanı evde geçirilen dinlenme olarak algılama düzeyleri ($X=4.46$) kamu kurumu yöneticilerinden ($X=3.85$) daha yüksektir. Bu durum otel yöneticilerinin evde dinlenmeyi daha fazla tercih ettiklerini desteklemektedir. Serbest zaman kavramının “ev işleri, tamir, bahçe düzenleme vb zamanıdır” [$t_{(131)}=-3.52$ $p < .01$], “evde akraba, arkadaş, komşularla geçirilen zamandır” [$t_{(131)}=-5.67$ $p < .01$], “dışarıda geçirilen konser, maç, sinema, tiyatro vb. için zamandır” [$t_{(131)}=-2.06$ $p < .05$], “dışarıda alış veriş için geçirilen zamandır” [$t_{(131)}=-3.15$ $p < .01$], “dışarıda yeme-içme için geçirilen zamandır” [$t_{(131)}=-2.91$ $p < .01$], “tatil zamanıdır” [$t_{(131)}=-3.28$ $p < .01$] olarak algılamasında her iki grup arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve bu farklılığın kamu kurumu yöneticilerinin lehine olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Diğer bir deyişle kamu kurumu yöneticilerinin serbest zaman kavramı ile ilgili yukarıda açıklanan ifadelerle ilişkin algılama düzeylerinin otel yöneticilerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Diğer yandan otel yöneticileri ile kamu kurumu yöneticilerinin serbest zamanı “evde film izleme, müzik dinleme, kitap okuma vb zamanıdır” [$t_{(131)}=-.53$ $p > .05$], “dışarıda geçirilen aktif spor yapma zamanıdır” [$t_{(131)}=-.79$ $p > .05$], “aylaklık etme zamanıdır” [$t_{(131)}=1.34$ $p > .05$] olarak algılamalarına ilişkin anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 2. Katılımcıların serbest zaman algılamalarına yönelik karşılaştırma (t testi)

DEĞİŞKENLER	GRUPLAR	n	X	SS	t	P
Evde geçirilen dinlenme zamanıdır	Otel	77	4.46	.68	5.04	.001
	Kamu	54	3.85	.71		
Ev işleri, tamir, düzenleme vb. zamanıdır	Otel	77	3.83	.72	-3.52	.001
	Kamu	54	4.29	.77		
Evde akraba, arkadaş, komşularla geçirilen zamandır	Otel	77	3.62	.78	-5.67	.003
	Kamu	54	4.36	.69		
Evde film izleme, müzik dinleme, kitap okuma vb zamanıdır	Otel	77	2.87	1.36	-.53	.599
	Kamu	54	3.01	1.43		
Dışarıda geçirilen konser, maç, sinema, tiyatro vb. için zamandır	Otel	77	2.35	1.41	-2.06	.042
	Kamu	54	2.85	1.34		
Dışarıda alış veriş için geçirilen zamandır	Otel	77	3.74	.65	-3.15	.002
	Kamu	54	4.18	.87		
Dışarıda geçirilen aktif spor yapma zamanıdır	Otel	77	2.43	1.45	-.79	.431
	Kamu	54	2.63	1.41		
Dışarıda yeme-içme için geçirilen zamandır	Otel	77	3.91	.56	-2.91	.004
	Kamu	54	4.23	.72		
Tatil zamanıdır	Otel	77	3.70	.66	-3.28	.001

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 39

Kasım – Aralık 2013

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası

Kırız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

	Kamu	54	4.15	.87		
Aylıklık etme zamanıdır	Otel	77	3.98	.80	1.34	.185
	Kamu	54	3.79	.81		
Dinlendirir	Otel	77	4.16	.78	3.07	.003
	Kamu	54	3.75	.64		
Sosyalleştirir	Otel	77	4.38	.76	5.94	.001
	Kamu	54	3.50	.95		
İş stresinden uzaklaşma	Otel	77	3.98	.86	-2.97	.004
	Kamu	54	4.39	.71		
Aile bağlarını güçlendirir	Otel	77	4.15	.71	-2.84	.008
	Kamu	54	4.47	.64		
Arkadaşlık bağlarını güçlendirir	Otel	77	4.43	.68	2.78	.006
	Kamu	54	4.07	.77		
Sosyal yaşam doyumu sağlar	Otel	77	4.11	1.34	.09	.925
	Kamu	54	4.09	1.44		
Ruhsal rahatlama sağlar	Otel	77	4.17	.74	2.38	.016
	Kamu	54	3.91	.67		
Fiziksel rahatlama sağlar	Otel	77	3.41	1.19	-1.10	.272
	Kamu	54	3.68	1.16		

Serbest zaman etkinliklerine katılmanın bireyler üzerinde belirli etkileri olduğu alan yazın taramasında ortaya konulmuştur. Buradan hareketle otel yöneticileri ile kamu kurumu yöneticilerinin serbest zaman etkinliklerinin bireyler üzerinde öngörülen ifadeleri algılama düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur. Diğer bir deyişle serbest zaman etkinliklerine katılmanın bireyleri “dinlendirir” [$t_{(131)}=3.07$ $p < .01$], “sosyalleştirir” [$t_{(131)}=5.94$ $p < .01$], “arkadaşlık bağlarını güçlendirir” [$t_{(131)}=2.78$ $p < .01$] ifadelerini algılama düzeyleri otel yöneticileri lehine, “iş stresinden uzaklaşma” [$t_{(131)}=-2.97$ $p < .01$], “aile bağlarını güçlendirir” [$t_{(131)}=-2.84$ $p < .01$] ifadelerinin algılama düzeyleri kamu kurumu yöneticileri lehine anlamlı bir farklılık yaratmıştır.

Demir ve arkadaşlarının (2012) yapmış oldukları çalışmada serbest zaman etkinliklerine katılmanın bireyler üzerinde belirli olumlu sonuçlar yarattığı vurgulanmaktadır. Bu çalışmada da otel yöneticileri ile kamu kurumu yöneticilerinin serbest zaman etkinliklerine katılmanın bireylere “ruhsal rahatlama sağlar” [$t_{(131)}=2.38$ $p < .05$] ifadesi algılamasında otel yöneticileri lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna karşın, bireylere “sosyal yaşam doyumu sağlar” [$t_{(131)}=.09$ $p > .05$] ve “fiziksel rahatlama sağlar” [$t_{(131)}=-1.10$ $p > .05$] ifadelerine ilişkin algılamalarda anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 3. Faktör analizi sonuçları (özet)

FAKTÖR GRUPLARI	OTEL YÖNETİCİLERİ						KAMU KURUMU YÖNETİCİLERİ					
	DS	AVO	X	SS	α	p	DS	AVO	X	SS	α	p
Kültürel farklılık	5	36.35	4.21	.77	.91	.001	5	34.87	4.05	.83	.84	.01
Organizasyonel yetersizlik	4	17.29	3.82	.79	.88	.001	4	12.72	3.97	.83	.81	.03
İş yoğunluğu	3	14.64	3.67	.81	.85	.001	3	11.06	3.32	.79	.81	.001
İlgi ve alışkanlıklar	3	10.08	3.22	.92	.83	.001	3	8.95	3.54	.87	.76	.04
DS: Değişken Sayısı AVO: Açıklanan Varyans oranı SS: Standart Sapma	Genel α =0.87; F=42.047; KMO=0.825; Bartlett's Test of Sphericity=3906.082; p<.001; TFY=78.36; Genel Ort.=3.73						Genel α =0.81; F=29.117; KMO=0.803; Bartlett's Test of Sphericity=3216.252; p<.001; TFY=67.60; Genel Ort.=3.72					

Veri analizinde ulaşılan bulguların katılımcıların özelliklerine göre gruplandırılarak yorumlanması çalışma açısından oldukça önemlidir. Bu nedenle verilerin otel yöneticileri ve kamu kurumu yöneticilerine göre karşılaştırmalı ve değişkenlerin gruplarını belirlemek amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Tablo 3’de özet olarak sunulan veriler incelendiğinde her iki katılımcı grubunda toplam açıklanan varyans oranı içinde “kültürel farklılıklar” faktörünün önemli bir orana sahip olduğu görülmektedir. Bu faktör grubunu temsil eden değişkenler “aile içinde ortak karar alamama”, “eşlerin serbest zamanı kendi arkadaşları ile değerlendirmesi”, “eşler arası kültürel farklılıklar”, “aile içi kuşak çatışması” ve “eşlerin serbest zaman etkinliklerine birbirinden bağımsız katılmayı tercih etmesi” olarak ifade edilmiştir.

Diğer yandan “organizasyonel yetersizlikler” faktörünün de serbest zaman etkinlikleri için önemli bir faktör olduğu görülmektedir. Özellikle etkinlik, liderlik ve yönetim, tesis ve araç-gereç konularındaki yetersizlikler serbest zaman etkinliklerini değerlendirmede önemli unsurlar olarak bireylerin kararlarını etkileyebilmektedir. Bireylerin (kendisi ve/veya eşi) “iş yoğunluğu”nun da serbest zaman etkinliklerinde önemli bir faktör olarak görülmesi istatistiksel olarak da anlamlı çıkmıştır. Özellikle aile içinde ortak serbest zaman yaratmanın oldukça güç olduğu bilinen bir gerçektir. Bununla birlikte, bireylerin “ilgi ve alışkanlıkları” da serbest zaman etkinliklerine katılma açısından karar vermeyi etkileyebilmektedir.

Serbest zaman etkinliklerine katılma kararında önemli rolü olduğu düşünülen bu faktörlerin hem otel yöneticileri hem de kamu kurumu yöneticilerinin kararlarını ne derece etkilediğinin belirlenmesi gerekmektedir. Araştırmada bu durumun net bir şekilde açıklığa kavuşturulması için her iki gruptaki katılımcıların serbest zaman etkinliklerine katılma kararı üzerinde, faktör analizi sonucu oluşan bağımsız değişkenlerin etkisini belirlemek amacıyla regresyon analizi yapılmıştır. Regresyon analizinin her iki gruba farklı uygulanmasının temel amacı, grup özelliklerinin farklılık göstermesi ve iki grup arasında karşılaştırma yapılabilmesidir.

Tablo 4. Regresyon analizi sonuçları (Serbest zaman etkinlik kararı)

BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLER	BAĞIMLI DEĞİŞKENLER					
	Otel yöneticilerinin serbest zaman etkinliklerine katılma kararı			Kamu kurumu yöneticilerinin serbest zaman etkinliklerine katılma kararı		
	β	T	p	β	t	P
SABİT		2,423	,072		2,501	,043
Kültürel farklılık	,381	4,551	,000	,117	1,416	,112
Organizasyonel yetersizlik	,066	,978	,442	,208	2,552	,011
İş yoğunluğu	,221	2,439	,016	,163	2,883	,007
İlgi ve alışkanlıklar	,197	2,326	,019	,602	8,055	,001
	F=19.072; R=61; R ² = .39; Düzeltilmiş R ² =.36			F=28.183; R=.67; R ² = .45; Düzeltilmiş R ² =.43		

Regresyon analizi sonuçlarına göre, otel yöneticilerinin serbest zaman etkinliklerine katılma kararı üzerinde ailenin kültürel özelliklerinin önemli bir etkisi olduğu, ulaşılan değerlerin istatistiksel açıdan da anlamlı ve geçerli olduğu görülmektedir (t=4.551 ve p<.05). Buna karşın kamu kurumu yöneticilerinin serbest zaman etkinliklerine katılma kararında aile yapısındaki kültürel farklılıkların bir etkisinin olmadığı ve buna ilişkin regresyon analizi sonuçlarının da istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (t=1.416 ve p>.05). Diğer bir deyişle katılımcıların aile yapısındaki “kültürel farklılıklar”ın otel yöneticileri açısından serbest zaman etkinliklerine katılma kararını etkilerken, kamu kurumu yöneticilerinin serbest zaman etkinliklerine katılma kararı üzerinde etkili olmadığı görülmüştür. Serbest zaman etkinliklerine yönelik “organizasyonel yetersizlik” otel yöneticilerinin bu tür etkinliklerine katılma kararları üzerinde etkili olmadığı (t=.978 ve p>.05), ancak kamu kurumu yöneticilerinin kararlarını etkilediği görülmektedir (t=2.552 ve p<.05). Regresyon analizine göre “organizasyonel yetersizlik” faktörünün her iki grup açısından farklı sonuçlar ortaya çıkardığı görülmekte ve farklılığın temelinde sosyo-demografik özellikler olduğu kadar katılımcıların sahip olduğu olanaklar da etkili olabilmektedir.

İnsanların iş yaşamında yoğun bir şekilde çalışmaları fiziksel ve ruhsal olarak yorulmalarına neden olabilmekte ve bu durum aynı zamanda sosyal yaşama da yansıtılabilmektedir. Özellikle iş yoğunluğunun yarattığı olumsuzluklar sosyal yaşamda bireyleri pasif dinlenmeye yönelttiği gibi tam aksine aktif dinlenme olarak çeşitli etkinliklere de katılmada itici bir rol üstlenebilmektedir. Regresyon analizi sonuçlarında otel yöneticileri ile kamu kurumu yöneticilerinin serbest zaman etkinlikleri üzerinde “iş yoğunluğu”nun etkisine yönelik bulgular bireylerin iş yaşamında yoğun bir şekilde çalışmaları, bu tür etkinliklere katılmalarını etkilediğini ortaya koymaktadır. “Kültürel farklılıklar” ve “organizasyonel yetersizlik” faktörlerinin aksine “iş yoğunluğu” hem otel yöneticileri (t=2.439 ve p<.05) hem de kamu kurumu yöneticilerinin (t=2.883 ve p<.05) serbest zaman etkinliklerine katılma kararları üzerinde etkili olan bir faktör olarak ortaya çıkmıştır. Buna benzer bir sonuç da “ilgi ve alışkanlıklar” faktörüne aittir. “İlgi ve alışkanlıklar” faktörü otel yöneticilerinin serbest zaman

etkinliklerine katılma kararlarını etkilediği gibi ($t=2.326$ ve $p<.05$) kamu kurumu yöneticilerinin de kararları üzerinde etkili olan önemli bir faktör olarak ortaya çıkmıştır ($t=8.055$ ve $p<.05$). Herhangi bir etkinliğe katılma, yalnızca olanaklar ve zamana bağlı gerçekleşen bir durum değildir. Çünkü ilgi ve alışkanlıkların etkinliklere katılma ya da katılmama konusunda önemli bir belirleyici olduğu söylenebilir.

Tablo 5. Hipotezlere ilişkin test sonuçları

FAKTÖRLER	t	p	Hipotez ölçümü
H _{1a} “Kültürel farklılıklar” otel yöneticilerinin serbest zaman etkinliklerine katılma kararında etkilidir	4,551	,000	Desteklendi
H _{1b} “Kültürel farklılıklar” kamu kurumu yöneticilerinin serbest zaman etkinliklerine katılma kararında etkilidir	1,416	,112	Desteklenmedi
H _{2a} “Organizasyonel yetersizlik” otel yöneticilerinin serbest zaman etkinliklerine katılma kararında etkilidir	,978	,442	Desteklenmedi
H _{2b} “Organizasyonel yetersizlik” kamu kurumu yöneticilerinin serbest zaman etkinliklerine katılma kararında etkilidir	2,552	,011	Desteklendi
H _{3a} “İş yoğunluğu” otel yöneticilerinin serbest zaman etkinliklerine katılma kararında etkilidir	2,439	,016	Desteklendi
H _{3b} “İş yoğunluğu” kamu kurumu yöneticilerinin serbest zaman etkinliklerine katılma kararında etkilidir	2,883	,007	Desteklendi
H _{4a} “İlgi ve alışkanlıklar” otel yöneticilerinin serbest zaman etkinliklerine katılma kararında etkilidir	2,326	,019	Desteklendi
H _{4b} “İlgi ve alışkanlıklar” kamu kurumu yöneticilerinin serbest zaman etkinliklerine katılma kararında etkilidir	8,055	,001	Desteklendi

Araştırma hipotezlerine ilişkin değerlendirme ve sonuçlar tablo 5’de yer almaktadır. H_{1b} ve H_{2a} hipotezleri dışındaki tüm hipotezler desteklenmiştir. “Kültürel farklılıklar” faktörünün kamu kurumu yöneticilerinin ve “organizasyonel yetersizlik” faktörünün de otel yöneticilerinin serbest zaman etkinliklerine katılma kararında etkili olmadığı ve dolayısıyla H_{1b} ve H_{2a} hipotezleri analiz sonuçları itibariyle desteklenmemiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

İş yaşamı ve zorunlu temel gereksinimlerin dışında kalan serbest zaman bireyler açısından oldukça önemlidir. Özellikle sosyal yaşamın etkin bir şekilde değerlendirilmesi kadar aile yaşamı için de pozitif etkiler yaratabilen bu zaman diliminde, iş yaşamının yorgunluğundan kurtulmanın ötesinde aile bireylerinin birlikte gerçekleştireceği etkinlikler ruhsal ve fiziksel açıdan da önemli etkiler yaratabilmektedir. Serbest zaman etkinliklerine katılma kararı aile bireylerinin farklı tercihleri nedeniyle etkin bir şekilde değerlendirilemeyebilir. Çünkü bu farklılık zaman zaman aile içinde bireyleri birbirinden bağımsız serbest zaman etkinliğine katılma kararına neden olabilmektedir.

Bu çalışmada serbest zaman etkinliklerine katılma kararının kamu ve özel sektörde yönetici olarak çalışan bireyler açısından karşılaştırması yapılmıştır. Öncelikle serbest zaman kavramı algılamasına yönelik olarak hazırlanan değişkenlerin t testi ile analizi gerçekleştirilmiştir. Otel yöneticileri için serbest zaman etkinliği daha çok evde pasif dinlenme olarak geçirilen bir zaman şeklinde algılanmaktadır. Bununla birlikte aylıklık etme olarak da yüksek düzeyde

algılanmaktadır. Bunun temelinde otel işletmelerinin dinamik ve sürekli etkinliğin olduğu bir yer olması ve yöneticilerin de belirli bir süre daha sakin ortamları tercih etmesinin olduğu söylenebilir. Kamu kurumu yöneticileri ise, evde geçirilen zamanı yine başka bir etkinlikle değerlendirerek daha aktif bir şekilde değerlendirmektedir. Bu gruptakiler ev işleri, tamir işleri, bahçe düzenleme vb işlerle uğraşan zaman olarak algıladığı gibi sosyalleşme olarak; akraba, arkadaş, komşularla da geçirilen zaman olarak da algılamaktadır. Serbest zamanın dışarıda geçirilerek değerlendirilmesinde; konser, maç, sinema, tiyatro vb. etkinlikler, alış-veriş, restoranda yeme-içme ve günübirlik ya da kısa süreli tatil zamanı olarak kamu kurumu yöneticilerinin otel yöneticilerine göre daha yüksek düzeyde algıladıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Diğer bir deyişle kamu kurumu yöneticileri serbest zamanı dışarıda değerlendirmeyi daha yüksek oranda tercih etmektedir.

Serbest zaman etkinliklerinin birey üzerindeki etkileri açısından bir karşılaştırma yapıldığında otel yöneticileri dinlendirici, sosyal ilişkileri geliştirici ve arkadaşlık bağlarını güçlendirici etkinlikleri kamu kurumu yöneticilerine göre daha yüksek düzeyde algılamakta, kamu kurumu yöneticileri ise, iş stresinden uzaklaşma ve aile bağlarını güçlendirici etkisini otel yöneticilerine göre daha yüksek düzeyde algılamaktadır. Bununla birlikte serbest zaman etkinliklerinin her iki grup açısından önemli etkilerinin olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Serbest zaman etkinliklerine katılmanın bireyler üzerindeki etkileri sonuçta sosyal, fiziksel ve ruhsal açıdan değerlendirilebilmektedir (Fink ve Wild, 1995; Sabiston ve Crocker, 2008). Bu araştırmada ulaşılan sonuçlardan birisi de bu tür etkinliklerin bireylerin ruhsal açıdan bir rahatlama sağladığı yönündedir. Bu durum alan yazında benzer çalışmalarla (Demir vd., 2012; Ragheb ve Beard, 1982; Siegenthaler ve O'Dell, 2000) paralellik göstermekte olup her iki grup yöneticiler açısından algılamalarda anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Buna karşın serbest zaman etkinliklerinin bireylerde fiziksel rahatlama ve sosyal yaşam doyumu açısından gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu durum serbest zaman kavramının algılanmasının gruplar açısından önemli bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Otel yöneticileri ile kamu kurumu yöneticilerinin serbest zaman etkinliklerine katılma kararını etkileyen faktörlerin birbirinden farklı olduğu sonucuna da ulaşılmıştır. Aile yapısındaki kültürel farklılıkların sonucu olarak bireylerin ortak karar almada zorlanmaları ve zaman zaman birbirlerinden bağımsız etkinliklere katılmaları gibi durumlara neden olabilmektedir. Araştırmada otel yöneticileri açısından kültürel farklılıkların serbest zaman etkinliklerine katılma kararını etkilemesi ve istatistiksel olarak anlamlı sonuçların çıkmasının temelinde, farklı kültürel özelliklere sahip kişilerle evliliklerin olması, çalışma ortamının çok farklı kültürleri bir arada bulundurması, kültürel yozlaşma, iş ve arkadaş çevresinin farklı özellikler taşıması gibi etkenler olabilir. Organizasyonel yetersizliklerin otel yöneticileri açısından serbest zaman etkinliklerine katılma kararını etkilememesinin temelinde, olaylara daha profesyonel olarak bakmaları, benzer organizasyonları işletme olarak kendilerinin de yapması gibi nedenler bireylerin değerlendirmelerinde etkili olabilmektedir. Kamu kurumu yöneticileri açısından ise, organizasyonun her yönüyle tam olması, kamu kurumlarındaki otoriter yönetim ve onun sonucunda var olan tüm olanakların kullanılması düşüncesi nedeniyle serbest zaman etkinliklerine katılma kararında organizasyonel yetersizlikler etkili olabilmektedir. Dolayısıyla “kültürel farklılıklar” ile “organizasyonel yetersizlikler” faktörlerinin her iki yönetici grubu açısından farklı algılanma ve kararları üzerindeki etki düzeyi içinde bulunulan sektörün genel özelliğini de yansıtabilmektedir. Serbest zaman etkinliklerine katılma kararı

üzerinde hem otel yöneticileri hem de kamu kurumu yöneticilerinin “iş yoğunluğu” ile “ilgi ve alışkanlıkları”nın etkili olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Bu çalışmada ulaşılan bulgular otel yöneticileri ile kamu kurumu yöneticilerinin serbest zaman kavramı algılaması, serbest zaman değerlendirmesi ve serbest zaman etkinliklerine katılma kararının etkileyen faktörler açısından önemli sonuçları ortaya koymuştur. Her iki yönetici grubu açısından farklılıklar olduğu kadar benzer algılama ve değerlendirmelere de rastlanmıştır. Bununla birlikte bu çalışmada ulaşılan sonuçların tüm sektör, bölge ve ülke düzeyinde genelleştirilmesi söz konusu olamaz. Verilerin toplandığı Muğla Bölgesindeki oteller ile kamu kurumlarında görevli yöneticilerin sosyo-demografik özellikleri ile diğer sektör ve bölgedekilerin sosyo-demografik özellikleri aynı olamayacağı gibi bunun dışında pek çok faktör de etkili olabilmektedir. Bir diğer kısıtlama ise, verilerin toplandığı yöneticilerin aile (çocuklu/çocuksuz) veya çift (resmi veya gayri resmi) olmalarıdır. Bunun nedeni ise, serbest zaman etkinliklerine katılma karar sürecinde birlikte yaşadıkları diğer bireylerinde rolü olmasıdır. Sonuç olarak, her iki yönetici grubu açısından serbest zaman etkinliklerine katılma kararları üzerinde “iş yoğunluğu” ile “ilgi ve alışkanlıklar” faktörünün etkili olduğu, “kültürel farklılıklar” faktörünün otel yöneticilerinin, “organizasyonel yetersizlikler” faktörünün ise, kamu kurumu yöneticilerinin serbest zaman etkinliklerine katılma kararları üzerinde etkili olduğu görülmüştür.

KAYNAKÇA

- Armstrong, R.W. & Mok, C. (1995). Leisure travel destination choice criteria of Hong Kong residents. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 4 (1), 99-104.
- Aytaç, Ö. (2004). Kapitalizm ve hegemonya ilişkileri bağlamında boş zaman. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 28(2), 115-138.
- Bahar, O. & Kozak, M. (2005) *Uluslararası Turizm ve Rekabet Edebilirlik*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Bittman, M., & Wajcman, J. (2004). The rush hour. The quality of leisure time and gender equity. In N. Folbre & M. Bittman (Eds.), *Family time: The social organization of care*. London, NY: Routledge.
- Crandall, R. & Lewko, J. (1976). Leisure research, present and future: Who, what, where. *Journal of Leisure Research*, 8(3), 150-159.
- Cropley, M. & Purvis, L.M. (2003). Job strain and rumination about work issues during leisure time: A diary study. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 12(3), 195-207.
- Çuhadar, M. (2006). *Turizm Sektöründe Talep Tahmini için Yapay Sinir Ağları Kullanımı ve Diğer Yöntemlerle Karşılaştırmalı Analizi (Antalya İlinin Dış Turizm Talebinde Uygulama)*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Dardis, R., Soberon-Ferrer, H. & Patro, D. (1994). Analysis of leisure expenditures in the United States. *Journal of Leisure Research*, 26(4), 309-321.

- Demir, C. & Demir, N. (2006). Bireylerin boş zaman faaliyetlerine katılmalarını etkileyen faktörler ile cinsiyet arasındaki ilişki: Lisans öğrencilerine yönelik bir uygulama. *Ege Academic Review*, 6(1), 36-48.
- Demir, Ş.Ş., Demir, M. & Babat, M. (2012). Turizm bölümü öğrencilerinin serbest zaman gereksinimi-serbest zaman doyumu ilişkisi algılamaları. *I. Rekreasyon Araştırmaları Kongresi*, 914 - 928, Antalya, 12 – 15 Nisan 2012.
- Eby, C.V. (1998). Veblen's Assault on Time. *Journal of Economic Issues*, 32(3): 689-707.
- Fink, B. & Wild, K.P. (1995). Similarities in leisure interests: Effects of selection and socialization in friendships. *The Journal of Social Psychology*, 135 (4), 471-482.
- Goodin, R. E., Rice, J. M., Bittman M. ve Saunders P. (2005). The time-pressure illusion: discretionary time vs. free time. *Social Indicators Research*, 73, 43-70.
- Haller, M., Hadler, M. & Kaup, G. (2012). Leisure time in modern societies: A new source of boredom and stress? *Social Indicators Research: An International and Interdisciplinary Journal for Quality-of-Life Measurement*, DOI:10.1007/s11205-012-0023-y.
- Hemingway, J.L. (1996). Emancipating leisure: The recovery the freedom in leisure. *Journal of Leisure Research*, 28(1), 27-43.
- Juniu, S. (2000). Downshifting: Regaining the essence of leisure. *Journal of Leisure Research*, 32(1), 69-73.
- Karaküçük, S. (1999). *Boş Zamanları Değerlendirme*. Ankara: Bağırhan Yayınları.
- Kaya, K. & Tural, Y. (2005). Öğretmenlerin boş zamanlarında sosyal ve kültürel etkinliklere katılımları ile ilgili tutumları (Isparta Örneği). *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Birimler Fakültesi Dergisi*, 10(2), 271-289.
- Kılbaş, Ş. (1995). *Gençlik ve Boş Zamanı Değerlendirme*. Adana: Çukurova Üniversitesi Basımevi.
- Kır, İ. (2007). Yükseköğretim gençliğinin boş zaman etkinlikleri: KSÜ örneği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), 307-328.
- Kozak, N., Kozak, M.A. & Kozak, M. (2000). *Genel Turizm, İlkeler-Kavramlar*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Köknel, Ö. (1982). *Kaygıdan Mutluluğa Kişilik*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Lee, Y.G. & Bhargava, V. (2004). Leisure time: Do married and single individuals spend it differently? *Family and Consumer Sciences Research Journal*, 32(3), 254-274.
- Martin, L. (2012). Make your time count. <http://www.positivepath.net.au/ideasM1.asp>. (E.T.27.03.2012).
- Mattingly, M.J. & Blanchi, S.M. (2003). Gender differences in the quantity and quality of free time: The U.S. experience. *Social Forces* 81(3), 999-1030.
- Özdağ, S., ve Diğerleri (2009). Devlet memurlarının boş zaman değerlendirme eğilimleri, antropometrik ve fiziksel uygunluk seviyeleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22, 307-323.

- Özer, B., Gelen, İ. & Öcal, S. (2009). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin boş zaman değerlendirme alışkanlıklarının günlük problem çözme becerilerine etkisinin incelenmesi. *MKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(12), 235-257.
- Pierce, R. C. (1980). Dimensions of leisure. I: Satisfaction. *Journal of Leisure Research*, 12(1), 5-19.
- Ragheb, M.G. & Beard, J.G. (1982). Measuring leisure attitude. *Journal of Leisure Research*, 14 (2), 155-167.
- Sabiston, C.M. & Crocker, P.R.E. (2008). Exploring self-perceptions and social influences as correlates of adolescent leisure-time physical activity. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 30, 3-22.
- Sakai, M. (2010). Tourism futures and the allocation of time to work, leisure education and recovery: An experience economy approach, in (Ed: Weiermair, K., Pechlaner, H. & Bieger, T.) *Time Shift, Leisure and Tourism: Impacts of Time Allocation on Successful Products and Services*, pp. 109-118.
- Samdahl, D.M. (1991). Issues in the measurement of leisure: a comparison of theoretical and connotative meanings. *Leisure Sciences*, 13, 33-49.
- Sevilla, A., Gimenez-Nadal, J.I. & Gershuny, J. (2012). Leisure inequality in the United States: 1965–2003. *Demography*, 49(3), 939-964.
- Siegenthaler, K. L. & O'Dell, I. (2000). Leisure attitude, leisure satisfaction, and perceived freedom in leisure within family dyads. *Leisure Sciences*, 22(4), 281-296.
- Sullivan, O. (1996). The enjoyment of activities: Do couples affect each others' well-being? *Social Indicators Research*, 38(1), 81-102.
- Taniguchi, H. & Shupe, F.L (2012). Gender and family status differences in leisure-time sports/fitness participation. *International Review for the Sociology of Sport*, DOI: 10.1177/1012690212454762
- Tel, M. (2007). *Öğretim Üyelerinin Boş Zaman Etkinlikleri Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Doğu Anadolu Örneği*. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Tezcan, M. (1978) Boş zamanların değerlendirilmesi sorununun sosyolojik ve eğitimsel yönleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 11(1), 165-178.
- Tezcan, M. (1994). *Boş Zamanların Değerlendirilmesi Sosyolojisi*. Ankara: Atilla Kitabevi.
- Torkildsen, G. (1999). *Leisure and Recreation Management*. London, UK: Spon Pres.
- Yılmaz, B. (1989). Boş zaman ve halk kütüphanesi: Kavramsal bir yaklaşım. *Türk Kütüphaneciliği III*, 4, 200-206.